

Regeringen
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus (SOU 2023:62)

Dnr S2024/00085

Skolverket kommenterar i yttrandet endast de förslag som berör myndigheten och skolväsendet. Det betyder att Skolverket varken instämmer eller motsätter sig övriga förslag men kommenterar de förslag som kan komma att påverka skolväsendet eller Skolverket som myndighet.

Sammanfattning

Skolverket anser att det är angeläget att satsa på förebyggande och hälsofrämjande arbete och vill särskilt lyfta vikten av en väl fungerande, kontinuerlig och likvärdig skolgång för alla elever. I ett livslångt perspektiv är en positiv upplevelse av skolgången och att nå utbildningens mål en viktig potentiell hälsoresurs. Skolverket instämmer i de förslag och bedömningar som utredaren föreslagit, som kan komma att påverka myndigheten och skolväsendet, med vissa tydliggörande synpunkter.

Skolverket vill lyfta att det kunskapsstöd som tas fram behöver utgå från skolans uppdrag, roll och ansvar. Kunskapsstödet bör skapa ett långsiktigt och hållbart förebyggande arbete som stärker synergieffekter mellan närliggande preventionsområden, som till exempel narkotikaförebyggande arbete och psykisk hälsa. Vikten av samverkan mellan myndigheter och verksamheter behöver också tydliggöras.

Skolverket ställer sig positiv till att bidra i ett uppdrag där Folkhälsomyndigheten ansvarar för att ta fram informations- och stödmaterial med utgångspunkt i läro-, kurs- och ämnesplaner. Skolverket kan stödja skolan att ta fram riktlinjer och handlingsplaner för det narkotikaförebyggande arbetet. Skolverkets stöd behöver vara flexibelt så att det kan användas utifrån den lokala kontext som finns för skolan, rektorn och huvudmannen. Däremot anser Skolverket att det inte finns behov av att ta fram en vägledning. Skolverket ser inte heller behov av ett nytt

uppdrag för att ta fram stöd för skolans hälsofrämjande och narkotikaförebyggande arbete.

Skolverket instämmer i att ett program för att förebygga narkotikaanvändning kan tas fram, men anser att det programmet skulle kunna omhändertas inom ramen för det nationella hälsoprogrammet.

Skolverket instämmer i bedömningen att skadligt bruk eller beroende kan förebyggas genom tidig identifiering och stöd vid adhd. Skolverket anser dock att förskolan och skolan inte bör vara den aktör som utses att identifiera fler individer med adhd.

Skolverkets synpunkter

Yttrandet följer dispositionen i utredningen.

14.3 Folkhälsomyndigheten ska få i uppdrag att ta fram kunskapsstöd i syfte att höja kvaliteten i förebyggande arbete

Skolverket instämmer i både förslag och bedömning.

Skolverket vill lyfta att det kunskapsstöd som tas fram behöver utgå från skolans uppdrag, roll och ansvar för att kunna användas i skolan. Kunskapsstödet bör skapa ett långsiktigt och hållbart förebyggande arbete som stärker synergieffekter mellan närliggande preventionsområden som till exempel narkotikaförebyggande arbete och psykisk hälsa. Barn och unga i risk för ogynnsam utveckling kan ha flera riskfaktorer i livet som kan kopplas till missbruk, psykisk ohälsa med mera.

Skolverket vill samtidigt tydliggöra vikten av att ett kunskapsstöd för skolan tar sin utgångspunkt i skolans hälsofrämjande och förebyggande arbete. Skolverket anser vidare att det är nödvändigt att skolhuvudmän vid användning av dessa stöd ges möjlighet att utgå från den lokala kontextens betydelse och en helhetssyn på elevers behov.

14.4 Satsningarna på att stärka strukturen för samverkan om tidiga insatser bör fortsätta

Skolverket instämmer i bedömningen.

Skolverket vill betona vikten av samverkan i det förebyggande arbetet. Skollagens skrivningar om elevhälsa beskriver bland annat att elevhälsan vid behov ska samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten.¹ Skolverket fortsätter att tillsammans med Socialstyrelsen arbeta med spridningen av resultat från tidiga och samordnade insatser, TSI.²

¹ 2 kap. 25 § skollagen (2010:800)

² <https://www.skolverket.se/publikationer?id=12290>

14.5.2 Skolverket bör få i uppdrag att ta fram stöd för skolans hälsofrämjande och narkotikaförebyggande arbete

Skolverket instämmer i bedömningen att det finns behov av stöd för det hälsofrämjande och narkotikaförebyggande arbetet. Ett arbete med att tillhandahålla sådant stöd finns på Skolverket varför ett nytt uppdrag inte behövs.

Skolverket ser heller inte behov av att en vägledning tas fram i samverkan med Folkhälsomyndigheten. Framtagandet av riktlinjer och handlingsplaner för det narkotikaförebyggande arbetet kan stödjas av Skolverket men behöver utformas och beslutas av rektor och huvudman. Skolverkets stöd behöver vara flexibelt så att det kan användas utifrån den lokala kontext som finns för skolan.

Skolverket vill lyfta att skolans arbete om riskerna med tobak, alkohol och andra droger är ett pågående arbete utifrån skolans hälsofrämjande och förebyggande uppdrag och regleras på flera sätt i skollagen och läroplanerna samt ämnes- och kursplanerna.³ Läroplanen anger att skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker.⁴

14.5.7 Förebyggande insatser riktade till sårbara grupper och individer kan ge effekt på flera olika problem, däribland narkotika

Skolverket instämmer i bedömningen.

Skolverket anser att det är angeläget att satsa på förebyggande arbete och vill särskilt lyfta vikten av en väl fungerande, kontinuerlig och likvärdig skolgång för alla elever. I ett livslångt perspektiv är en positiv upplevelse av skolgången och att nå utbildningens mål en viktig potentiell hälsoresurs.⁵ Skolverket framhåller att skolväsendet bidrar i det förebyggande arbetet med utgångspunkt i det som finns formulerat i skolförfattningar.

14.6 Folkhälsomyndigheten ska få i uppdrag att förmedla kunskap om narkotika och hälsoeffekter

Skolverket instämmer i förslaget men för skolans personal behöver kunskap om narkotika och hälsoeffekter utgå från skolans uppdrag, roll och ansvar.

Skolverket ställer sig positiv till att bidra i ett uppdrag där en annan myndighet ansvarar för att ta fram informations- och stödmaterial som kan användas av

³ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

⁴ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/nationellt-kvalitetssystem-och-kvalitetsdialoger/nationellt-kvalitetssystem>

⁵ <https://www.skolverket.se/publikationsserier/forskning-for-skolan/2019/halsa-for-larande---larande-for-halsa>

skolpersonal. I läro-, kurs- och ämnesplaner framgår skolväsendets uppdrag om att förmedla kunskap om risker med narkotika och dess hälsoeffekter. Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället.⁶

15.1 Regeringen ska anta ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga

Skolverket instämmer i förslaget.

Skolverket anser däremot att programmet skulle kunna omhändertas inom ramen för det nationella hälsoprogrammet. Det narkotikaförebyggande arbetet behöver ingå som en del i ett generellt hälsofrämjande och förebyggande arbete för skolväsendet. I arbetet med det nationella hälsoprogrammet finns också stora möjligheter till samverkan mellan olika myndigheters ansvar och uppdrag för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga.

16.10.2 Skadligt bruk eller beroende kan förebyggas genom tidig identifiering och stöd vid adhd

Skolverket instämmer i bedömningen.

Skolverket anser dock att förskolan och skolan inte bör vara den aktör som utses att identifiera fler individer med adhd. I förstudien till ett nationellt hälsoprogram bedömde Socialstyrelsen och Skolverket att det i nuläget inte är möjligt att motivera en screening av varken psykisk ohälsa eller psykiatriska tillstånd inom ramen för elevhälsans arbete.⁷ Diagnoser är inte en förutsättning för att få stöd i förskolan och skolan. Skolans ansvar är att upptäcka, utreda och åtgärda behov av stöd för att ge barn och elever förutsättningar att nå utbildningens mål.⁸ Skolans personal är vidare skyldiga att anmäla oro för barn till socialtjänsten och vid förekommande fall även överväga polisanmälan.⁹

På Skolverkets vägnar

Tommy Lagergren
Avdelningschef

⁶ SKOLFS 2010:37

⁷ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-10-8175.pdf>

⁸ Skollagen (2010:800)

⁹ 14 kap 1 § socialtjänstlagen (2001:453)

Louise Boudin
Undervisningsråd

Handlingen är beslutad i Skolverkets
elektroniska ärende- och
dokumenthanteringssystem av:
Tommy Lagergren (avdelningschef) den
2024-04-15.

I ärendets slutliga handläggning har även undervisningsråd Åsa Nilsson, och
tillförordnad enhetschef Maria Granander Andersson deltagit.